

Київський університет імені Бориса Грінченка  
Факультет економіки та управління  
Кафедра міжнародної економіки



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

«*Наталія Виннікова*» 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

для аспірантів

спеціальності 051 Економіка  
освітнього рівня третього (освітньо-наукового)  
освітньо-наукової програми «Економіка»

Київ – 2022

**Розробник:**

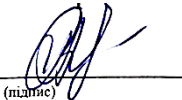
Шлапак Алла Василівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

**Викладач:**

Шлапак Алла Василівна, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

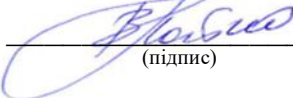
Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародної економіки

Протокол від 01.09. 2022 р. № 1.

Завідувач кафедри  (Алла ШЛАПАК)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої-наукової програми «Економіка»

01.09. 2022

Гарант освітньої-наукової програми  (Валерія ЛОЙКО)

Робочу програму перевірено

01.09. 2022

Завідувач аспірантури, докторантури  (Ілона ТРИГУБ)

Пролонговано:

на 20\_\_/20\_\_ н.р. \_\_\_\_\_ (підпис) (\_\_\_\_\_) (ПІБ), «\_\_»\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. \_\_\_\_\_ (підпис) (\_\_\_\_\_) (ПІБ), «\_\_»\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. \_\_\_\_\_ (підпис) (\_\_\_\_\_) (ПІБ), «\_\_»\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_

на 20\_\_/20\_\_ н.р. \_\_\_\_\_ (підпис) (\_\_\_\_\_) (ПІБ), «\_\_»\_\_ 20\_\_ р., протокол № \_\_\_\_

Ця програма не може бути повністю чи частково відтворена, тиражована чи розповсюджена без дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка.

©Київський університет імені Бориса Грінченка

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	нормативна	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 кредити / 120 годин	
Рік навчання	2	2
Семестр	4	4
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	32	16
Самостійна робота	80	104
Модульний контроль	8	
Форма семестрового контролю	залік	залік

**2. Мета дисципліни** - формування науково обґрунтованого цілісного уявлення про методологію наукового дослідження та навичок практичного застосування методів наукового пошуку для вирішення сучасних науково-прикладних завдань соціально-економічного спрямування.

### Завдання навчальної дисципліни:

- сформуванню розуміння базових підходів та понять з методології та методів економічних досліджень;
- сформуванню здатність самостійно визначати та структурувати різні науково-пошукові завдання;
- сформуванню навички обґрунтування вибору, застосування загальних та спеціальних методів економічного дослідження
- освоїти методичні засади апробації та публікації результатів наукового дослідження.

### Програмні компетентності

<b>ФК-2</b>	Здатність поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах у межах спеціальності: здатність продемонструвати знання особливостей змін у національній економіці, поведінки підприємства як виробничо-ринкової системи на ринку, характер зміни параметрів виробничої функції у короткостроковому та довгостроковому періодах.
<b>ФК-4</b>	Здатність узагальнення інформації та уміння презентувати її з акцентами критичної оцінки. Оцінка результатів проведених наукових досліджень іншими авторами з обраної тематики дисертації, узагальнення та виділення невирішеної частини проблеми.
<b>ФК-8</b>	Здатність до креативного та критичного мислення: здатність породжувати нові ідеї, придумувати та знаходити нетрадиційні

	рішення, набуття гнучкості мислення, відкритого для застосування набутих економічних знань для вирішення стратегічних та поточних завдань економічного розвитку підприємства, а також для застосування набутих економічних знань у повсякденному житті.
<b>ФК-9</b>	Здатність використовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень: здатність використовувати статистичну інформацію, фінансову звітність підприємства, економіко-математичні моделі та методи для обґрунтування та прийняття економічних рішень.

### **3. Результати навчання за дисципліною.**

**У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:**

**знати:**

- понятійний та категорійний апарат організації та проведення наукових досліджень;
- соціально-економічну сутність та зміст наукової діяльності;
- методологію організації та проведення наукових досліджень;
- критерії якості та ефективності організації та проведення наукових досліджень;
- технологію розробки, організації та проведення наукових досліджень;
- сучасні економіко-математичні методи та моделі проведення наукових досліджень;
- ознаки академічного плагіату та методи запобігання йому;

**вміти:**

- представити предметну область наукового дослідження у вигляді системи та моделі;
- описати методологію наукового соціально-економічного дослідження;
- ідентифікувати та обґрунтувати ключові проблеми у функціонуванні соціально-економічних систем;
- організувати та провести наукове соціально-економічне дослідження,
- здійснювати комплексне оцінювання переваг та недоліків впровадження запропонованих науково-практичних результатів на основі методів критеріального аналізу та експертних оцінок;
- обґрунтувати науково-практичні результати соціально-економічного дослідження;
- провести апробацію науково-практичних результатів соціально-економічного дослідження.

**Нормативний зміст підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, сформульований у термінах результатів навчання**

<b>ПРН-4</b>	Розуміти та самостійно формувати зміст, структуру і висновки наукових економічних досліджень. Усвідомлювати головні дослідницькі етапи та методики їх виконання для забезпечення послідовного та якісного виконання наукового дослідження, мати
--------------	---

	сучасні уявлення про формування процесу прийняття обґрунтованих економічних рішень.
<b>ПРН-5</b>	Демонструвати стійке розуміння принципів економічної науки, особливостей функціонування економічних систем. Орієнтуватися в сучасних економічних та соціальних тенденціях та потребах суспільства з метою обґрунтування на їх основі прийнятих економічно безпечних рішень, демонструвати сучасні уявлення про соціальну відповідальність при прийнятті економічних рішень.
<b>ПРН-6</b>	Демонструвати вміння абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
<b>ПРН-8</b>	Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.
<b>ПРН-10</b>	Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах.
<b>ПРН-11</b>	Використовувати аналітичний та методичний інструментарій для розуміння логіки прийняття господарчих рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади), застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.
<b>ПРН-12</b>	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.
<b>ПРН-14</b>	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.
<b>ПРН-15</b>	Формулювати нові гіпотези та наукові проблеми у сфері економіки, пропонувати належні підходи та методи їх перевірки.
<b>ПРН-21</b>	Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти, розробляти навчально-методичні матеріали.
<b>ПРН-22</b>	Демонструвати готовність і здатність до набуття нових знань і освітніх компетенцій упродовж навчання в аспірантурі, а також до самовдосконалення й самоактуалізації в напрямку «саморозвиток і самоосвіта впродовж усього життя».
<b>ПРН-23</b>	Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

**4. Структура навчальної дисципліни**  
**Тематичний план для денної форми навчання**

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Усього	Розподіл годин за видами робіт			
			Аудиторні			
			лекцій	практичні	лабораторні роботи	самостійна робота /МК
<b>Змістовий модуль I. Методологія і процес наукового дослідження</b>						
1	Тема 1. Теорія наукових досліджень	12	1	1	-	10
2	Тема 2. Змістовні складові методології наукового дослідження	14	1	1	2	10
	Модульний контроль	2	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>28</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>20/2</b>
<b>Змістовий модуль II. Методи наукових досліджень та їх характеристика</b>						
3	Тема 3. Загальні методи наукових досліджень	14	2	2	-	10
4	Тема 4. Спеціальні методи економічних досліджень	14	2	-	2	10
	Модульний контроль	2	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>30</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>20/2</b>
<b>Змістовий модуль III. Інформаційне забезпечення наукового дослідження</b>						
5	Тема 5. Підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження	16	2	2	2	10
6	Тема 6. Методи аналізу і обробки статистичної інформації	14	2	-	2	10
	Модульний контроль	2	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>32</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>4</b>	<b>20/2</b>
<b>Змістовий модуль IV. Організація наукового дослідження</b>						
7	Тема 7. Порядок проведення наукового дослідження	14	2	2	-	10
8	Тема 8. Апробація та публікація результатів наукового дослідження	14	2	-	2	10
	Модульний контроль	2	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>30</b>	<b>4</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>20/2</b>
	<i>Усього за освітньо-науковою програмою</i>	<b>120</b>	<b>14</b>	<b>8</b>	<b>10</b>	<b>80/8</b>

## Тематичний план для заочної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Усьо го	Розподіл годин за видами робіт			
			Аудиторні			
			лек цій	пра кти чні	лабора торні роботи	самос тійна робота /МК
<b>Змістовий модуль I. Методологія і процес наукового дослідження</b>						
1	Тема 1. Теорія наукових досліджень	<b>14</b>	1	-	-	13
2	Тема 2. Змістовні складові методології наукового дослідження	<b>16</b>	1	2	-	13
	Модульний контроль	<b>2</b>	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>32</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	-	<b>26/2</b>
<b>Змістовий модуль II. Методи наукових досліджень та їх характеристика</b>						
3	Тема 3. Загальні методи наукових досліджень	<b>15</b>	1	1	-	13
4	Тема 4. Спеціальні методи економічних досліджень	<b>15</b>	1	1	-	13
	Модульний контроль	<b>2</b>	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>32</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	-	<b>26/2</b>
<b>Змістовий модуль III. Інформаційне забезпечення наукового дослідження</b>						
5	Тема 5. Підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження	<b>15</b>	1	-	1	13
6	Тема 6. Методи аналізу і обробки статистичної інформації	<b>15</b>	1	-	1	13
	Модульний контроль	<b>2</b>	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>32</b>	<b>2</b>	-	<b>2</b>	<b>26/2</b>
<b>Змістовий модуль IV. Організація наукового дослідження</b>						
7	Тема 7. Порядок проведення наукового дослідження	<b>15</b>	1	1	-	13
8	Тема 8. Апробація та публікація результатів наукового дослідження	<b>15</b>	1	1	-	13
	Модульний контроль	<b>2</b>	-	-	-	2
	<i>Разом</i>	<b>32</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	-	<b>26/2</b>
	<i>Усього за освітньо-науковою програмою</i>	<b>120</b>	<b>8</b>	<b>6</b>	<b>2</b>	<b>104/8</b>

## 5. Програма навчальної дисципліни

### Змістовний модуль 1. Методологія і процес наукового дослідження

#### **Тема 1. Теорія наукових досліджень**

Наука як сфера людської діяльності. Предмет і сутність наукових досліджень. Функції наукової теорії. Наука як єдина система знань, її галузі (окремі науки) та підгалузі. Міждисциплінарний підхід в науковому дослідженні. Емпіричний і теоретичний рівні наукового мислення. Структура наукового знання.

Економічна наука як система та підсистема суспільних наук. Особливості економічного мислення. Моральні принципи наукової діяльності. Співвідношення науки і позанаукових форм пізнання, свободи наукового пошуку і громадянської відповідальності вченого. Роль науки і техніки у вирішенні глобальних економічних проблем сучасності.

Державне регулювання науково-технічної діяльності в Україні. Інформатизація та інтелектуалізація життя. Інтелектуалізація капіталу соціально-економічних систем.

***Ключові слова:** наука, науково-технічна діяльність, інновація, теорія, наукове дослідження, наукове пізнання, наукове мислення, міждисциплінарний підхід, інформатизація, інтелектуалізація.*

#### ***Література:***

1. Закони України «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту» - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
3. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296с.
4. Костюкевич В.М. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за ступеннями магістра та доктора філософії [Текст] : навчальний посібник / В. М. Костюкевич, О. А. Шинкарук, В. І. Воронова, О. В. Борисова. - Київ : КНТ, 2018. - 634 с.
5. Ушенко Н.В. Науково-дослідницький сектор закладів вищої освіти: проектний підхід інноваційного розвитку // Держава та регіони. – 2017. - №1 (94). – С. 86-91.
6. Ushenko N. Education Process Digitalization and Its Impact on Human Capital of an Enterprise/ Kateryna Andriushchenko; Alina Khaletska; Natalya Ushenko; Hanna Zholnerchuk; Iryna Ivanets; Svitlana Petrychuk; Sergey Uliganets // Journal of Management Information and Decision Sciences Volume 24, Issue 5, 2021. – P.1-9.

#### **Тема 2. Змістовні складові методології наукового дослідження**

Поняття, мета та функції методології наукового дослідження. Відмінності понять «методологія», «методика» та «методичний підхід». Структура та зміст методології, її види.

Об'єкт та предмет наукового дослідження. Принципи групування, класифікація та методи класифікації об'єктів наукового дослідження. Теоретичні та емпіричні рівні пізнання у методології наукових досліджень. Методологія теоретичних досліджень.

Категорії, принципи, теорії, парадигми і методи як змістовні складові методології наукового дослідження. Ідеалізація. Формалізація. Гіпотеза.



Евристичність, конструктивність та простота теорії. Методологія досліджень емпіричного рівня.

**Ключові слова:** методологія, об'єкт, предмет, закон, закономірність, ідея, гіпотеза, концепція, категорія, принцип, парадигма, методика, методичний підхід, проблема.

#### **Література:**

1. Антонюк В.С. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.С. Антонюк, Л.Г. Полонський, В.І. Аверченков, Ю.А. Малахов. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – 276 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 142 с.
3. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.
4. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
5. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
6. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: [навч. посіб.] / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.

## **Змістовний модуль 2. Методи наукових досліджень та їх характеристика**

### **Тема 3. Загальні методи наукових досліджень**

Наукові підходи економічних досліджень. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень. Класифікація загальнонаукових методів залежно від рівня пізнання (емпіричного, теоретичного та метатеоретичного рівня). Характеристика методів емпіричного рівня (порівняння, опису, вимірювання, тестування, анкетування, спостереження, експерименту, моделювання); теоретичного рівня (аксіоматичного, гіпотетичного, формалізації, абстрагування, виокремлення, сходження від абстрактного до конкретного, історичний); метатеоретичного рівня (герменевтичний та системний методи). Обґрунтування вибору методу наукового пізнання.

**Ключові слова:** науковий підхід, метод наукового дослідження, метафізичний метод, діалектичний метод, метод емпіричного рівня, метод метатеоретичного рівня, метод теоретичного рівня, загальнологічний метод.

#### **Література:**

1. Антошкіна Л.І. Методологія економічних досліджень: [підручник] / Л.І. Антошкіна, Д.М. Стеченко. – К.: Знання, 2015. – 311с.
2. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 260 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
4. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.

5. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
6. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.
7. Мальська М.П. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк; Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. - Київ : Центр учбової літератури, 2017. - 135 с.
8. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: [навч. посіб.] / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.

#### **Тема 4. Спеціальні методи економічних досліджень**

Поняття "методика" і "робоча методика". Спеціальні методи: збору та узагальнення інформації, аналізу, прогнозування, моделювання, програмно-цільові, евристичні.

Методи групування. Таблично-графічні методи. Графічний метод. Методи економічного аналізу. Методи інформаційно-логічного аналізу. Методи детермінованого (функціонального) факторного аналізу. Методи стохастичного (кореляційного) факторного аналізу. Методи прогнозування. Методи моделювання. Програмно-цільовий метод. Евристичні методи.

*Ключові слова: методика, робоча методика, економічне дослідження, спеціальні методи.*

#### **Література:**

1. Антошкіна Л.І. Методологія економічних досліджень: [підручник] / Л.І. Антошкіна, Д.М. Стеченко. – К.: Знання, 2015. – 311с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 142 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
4. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
5. Мальська М.П. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк ; Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. - Київ : Центр учбової літератури, 2017. - 135 с.
6. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: [навч. посіб.] / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.

### **Змістовний модуль 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження**

#### **Тема 5. Підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження**

Поняття та функції наукової інформації, її характеристики. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності. Критерії визначення якості інформації в науковому дослідженні. Класифікація джерел наукових досліджень.

Пошук, підбір та накопичення наукової літературної інформації. Бібліографічний пошук наукової інформації на паперових носіях. Роль інтернету

як пошукової системи в науковому дослідженні. Види та функції пошукових систем Інтернет.

Обробка наукових літературних джерел. Запобігання академічному плагіату. Наукова дискусія як складова наукового дослідження. Формування положень наукової новизни.

Правила складання бібліографії.

**Ключові слова:** інформація, інформаційне забезпечення, інформаційна діяльність, інформаційний пошук, пошукова система, літературна інформація, академічний плагіат,

**Література:**

1. Антошкіна Л.І. Методологія економічних досліджень: [підручник] / Л.І. Антошкіна, Д.М. Стеченко. – К.: Знання, 2015. – 311 с.
2. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
3. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.
4. Комплексна експертиза дисертаційних робіт: економічні спеціальності / М.О. Кизим, В.С. Загорський, С.М. Шкарлет, О.М. Тищенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 120 с.
5. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.
6. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.
7. Стеценко М.С. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності [Текст] : навчально-практичний посібник / М. С. Стеценко, Ю. І. Палеха. - Київ : Ліра-К, 2018. - 208 с.

## **Тема 6. Методи аналізу і обробки статистичної інформації**

Визначення та склад національної системи науково-технічної інформації. Інформаційні ресурси та технології в науковому дослідженні.

Методи аналізу і обробки первинної статистичної інформації. Поняття статистичного спостереження, його основні форми та види. Проведення вибіркового статистичного спостереження та оцінювання його репрезентативності. Обробка результатів статистичних спостережень. Формування статистичних таблиць. Періодичні звіти й внутрішня документація підприємств.

Використання математичних методів в науковому дослідженні.

**Ключові слова:** аналіз інформації, обробка інформації, інформаційні ресурси, інформаційні технології, інформатизація, статистичне спостереження, репрезентативність, первинна статистична інформація, моделювання.

**Література:**

1. Антонюк В.С. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.С. Антонюк, Л.Г. Полонський, В.І. Аверченков, Ю.А. Малахов. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – 276 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 142 с.

3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
4. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.
5. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: [навч. посіб.] / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с.
6. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст] : навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка ; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.

## **Змістовний модуль 4. Організація наукового дослідження**

### **Тема 7. Порядок проведення наукового дослідження**

Проблема як початок науково-практичного дослідження й особлива форма знання. Базові характеристики наукової проблеми. Джерела наукових проблем: недостатність наукового знання про реальність; протиріччя (парадокси у науковому знанні); еволюційний розвиток наукового знання; революційний розвиток наукового знання.

Форми організації науково-дослідної діяльності: наукові звіти, наукові статті, наукові доповіді, тези, дисертаційні роботи. Етапи організації наукового дослідження: розробка технічного завдання; проведення теоретичних і експериментальних досліджень; оформлення результатів НДР.

Дослідницька робота як особливий вид діяльності. Етапи вибору проблеми (теми) та його основні вихідні документи. Вимоги, що ставляться до теми дослідження. Визначення мети і завдання наукового дослідження. Сутність та послідовність конкретизації. Вивчення історичного аспекту проблеми. Виявлення кола вихідних питань дослідження.

Основи методики планування наукового дослідження. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях. Структура дисертації на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії та вимоги до неї. Правила оформлення результатів наукових досліджень. Типові помилки при викладенні результатів дисертації. Підготовка до захисту.

**Ключові слова:** *проблема, дисертація, мета, завдання, методика, планування, захист дисертації.*

#### ***Література:***

1. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
2. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
3. Комплексна експертиза дисертаційних робіт: економічні спеціальності / М.О. Кизим, В.С. Загорський, С.М. Шкарлет, О.М. Тищенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 120с.
4. Костюкевич В.М. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за ступеннями магістра та доктора філософії [Текст] : навчальний посібник / В. М. Костюкевич, О. А. Шинкарук, В. І. Воронова, О. В. Борисова. - Київ : КНТ, 2018. - 634 с.
5. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.
6. Мельник О.О. Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності». (Змістовий модуль 2 «Основи інтелектуальної власності»). Методичні вказівки до

практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. – 28 с.

7. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст]: навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.

## **Тема 8. Апробація та публікація результатів наукового дослідження**

Поняття та види «апробації» в науково-практичному дослідженні. Цілі та принципи апробації дослідження для наукового дослідника. Основні методи апробації наукового дослідження.

Підготовка та проведення апробації результатів наукового дослідження.

Особливості участі в наукових конференціях, симпозіумах, виступів на засіданнях у різних видах заходів наукового співтовариства. Публікація результатів наукового дослідження. Види публікацій, порядок їх підготовки.

Особливості перевірки на практиці теоретично побудованих результатів дослідження. Структура та об'єм довідок, актів про практичне використання результатів дослідження. Патентування та депонування результатів дослідження. Структура та об'єм матеріалів, які необхідні для оформлення патентування та депонування результатів дослідження.

Правові аспекти організації наукового дослідження. Охорона прав автора за чинним законодавством України.

**Ключові слова:** апробація, публікація, патентування, депонування, практична значимість.

### **Література:**

1. Аналітична записка з роз'ясненнями щодо запобігання порушенням академічної доброчесності у закладах вищої освіти “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності” – Режим доступу: [https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO\\_Jx6TRrkMai4m\\_Tg98nx/view](https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO_Jx6TRrkMai4m_Tg98nx/view)

2. Комплексна експертиза дисертаційних робіт: економічні спеціальності / М.О. Кизим, В.С. Загорський, С.М. Шкарлет, О.М. Тищенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 120с.

3. Мельник О.О. Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності». (Змістовий модуль 2 «Основи інтелектуальної власності»). Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. – 28 с.

4. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст] : навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка ; за ред. А. Є. Конверський. - Київ : Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.

5. Стеценко М.С. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності [Текст] : навчально-практичний посібник / М. С. Стеценко, Ю. І. Палеха. - Київ : Ліра-К, 2018. - 208 с.

6. Ushenko N. Education Process Digitalization and Its Impact on Human Capital of an Enterprise/ Kateryna Andriushchenko; Alina Khaletska; Natalya Ushenko; Hanna Zholnerchuk; Iryna Ivanets; Svilana Petrychuk; Sergey Uliganets // Journal of Management Information and Decision Sciences Volume 24, Issue 5, 2021. – P.1-9.

## 8. Контроль навчальних досягнень

### 6.1. а) Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (денна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	1	1	2	2	2	2	2	2
2	Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Відвідування лабораторних занять	1	1	1	1	1	2	2	1	1
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	10
5	Робота на практичних заняттях	10	1	10	1	10	1	10	1	10
6	Робота на лабораторних заняттях	12	1	12	1	12	2	24	1	12
7	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
<b>Разом</b>				<b>60</b>		<b>61</b>		<b>74</b>		<b>61</b>
Максимальна кількість балів:							<b>256</b>			
Розрахунок коефіцієнта:							<b>256 / 100 = 2,56</b>			

### 6.1. б) Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів (заочна форма)

№ з/п	Вид діяльності аспіранта	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1	-	-	1	1
3	Відвідування лабораторних занять	1	-	-	-	-	1	1	-	-
4	Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10	2	120
5	Робота на практичних заняттях	10	1	10	1	10	-	-	1	10
6	Робота на лабораторних заняттях	12	-	-	-	-	1	12	-	-
7	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
<b>Разом</b>				<b>47</b>		<b>47</b>		<b>49</b>		<b>47</b>
Максимальна кількість балів:							<b>190</b>			
Розрахунок коефіцієнта:							<b>190/ 100 = 1,9</b>			

## 7.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна /заочна	Бали
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Методологія і процес наукового дослідження</b>			
1	Визначити та охарактеризувати етичні принципи науки	10/13	5
2	Обґрунтувати понятійно-категоріальну схему наукового дослідження	10/13	5
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Методи наукових досліджень та їх характеристика</b>			
3	Обґрунтувати загальні методи індивідуального наукового дослідження	10/13	5
4	Обґрунтувати спеціальні методи індивідуального економічного дослідження	10/13	5
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Інформаційне забезпечення наукового дослідження</b>			
5	Проаналізувати поняття «економічні дослідження» різних авторів і надати власні коментарі, представити у вигляді таблиці.	10/13	5
6	Застосувати методи аналізу і обробки статистичної інформації у індивідуальному науковому дослідженні	10/13	5
<b>ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Організація наукового дослідження</b>			
7	Розробити алгоритм організації та проведення наукового дослідження	10/13	5
8	Побудувати макет доповіді за результатами наукового дослідження	10/13	5
<b>Разом</b>		80/96	40

<b>Критерії оцінювання самостійної роботи</b>	<b>Кількість балів</b>
Представлений матеріал повністю або на достатньому рівні розкриває тему, містить додаткові інформативні відомості або пояснення, оформлено за вимогами	5-4
Робота містить неточності у викладенні матеріалу, відсутня логічна послідовність, існують недоліки у оформленні	3-2
Робота не відповідає вимогам, виконана за іншою темою; матеріал представлено частково, допущені фактичні помилки	1-0

## 7.3. Форми проведення підсумкового контролю та критерії оцінювання

### Критерії оцінювання практичних занять:

*8-10 балів* – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, демонструє навички самостійного пошуку необхідної інформації, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання та ілюструє викладений матеріал власною створеною презентацією.

*2-7 балів* – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, немає супроводження відповіді власною створеною презентацією.

*0-1 бал* – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

### **Критерії оцінювання лабораторних занять:**

*10-12 балів* – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, демонструє навички самостійного пошуку необхідної інформації, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання та ілюструє викладений матеріал власною створеною презентацією.

*2-9 балів* – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, немає супроводження відповіді власною створеною презентацією.

*0-1 бал* – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

### **Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання**

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які аспірант набув після завершення вивчення навчального матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється шляхом тестування через модульне середовище Університету.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу - 25.

Модульна контрольна робота при дистанційній формі навчання складається з 25 тестів.

Тестові завдання охоплюють весь зміст модуля і розподілені наступним чином:

Якщо в модулі 2 теми:

Тема перша - 12 тестів;

Тема друга - 13 тестів.

Кожен тест оцінюється у 1 бал максимально.

При тестуванні он-лайн оцінки обраховується:

- для тестів, які передбачають одну правильну відповідь (формату «один з багатьох») 1 бал виставляється, якщо відповідь правильна, у протилежному випадку виставляється оцінка 0 балів.

При виконанні модульної контрольної роботи необхідно слідкувати за терміном виконання та за часовим обмеженням.



### **Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю**

<b>Модулі</b>	<b>Теми дисципліни</b>	<b>Форма контролю</b>	<b>Максимальна сума балів</b>
I	Теми 1, 2 згідно з тематичним планом дисципліни	тест, практичне завдання	25 балів
II	Теми 3,4 згідно з тематичним планом дисципліни	тест, практичне завдання	25 балів
III	Теми 5,6 згідно з тематичним планом дисципліни	тест, практичне завдання	25 балів
IV	Теми 7,8 згідно з тематичним планом дисципліни	тест, практичне завдання	25 балів

### **Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання**

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку. Підсумковий семестровий контроль проводиться за результатами поточного контролю та оцінюється від 0 до 100 балів, що переводиться у шкалу ECTS для отримання рейтингової оцінки знань аспіранта.

#### **6.6. Оцінювання освітніх досягнень аспірантів за системою ECTS**

<b>Рейтингова оцінка</b>	<b>Оцінка за стобальною шкалою</b>	<b>Значення оцінки</b>
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

## **Рекомендована література**

### **Основна (базова)**

1. Антонюк В.С. Методологія наукових досліджень: навч. посібник / В.С. Антонюк, Л.Г. Полонський, В.І. Аверченков, Ю.А. Малахов. – К.: НТУУ «КПІ», 2015. – 276 с.
2. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. / С. Е. Важинський, Т. І. Щербак. – Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2016. – 260 с.
3. Гуторов О.І. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / О.І. Гуторов; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва – Х.: ХНАУ, 2017. – 272 с.
4. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К.: «Центр учбової літератури», 2017. – 142 с.
5. Зацерковний В.І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
6. Костюкевич В.М. Основи науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти за ступеннями магістра та доктора філософії [Текст] : навчальний посібник / В. М. Костюкевич, О. А. Шинкарук, В. І. Воронова, О. В. Борисова. - Київ : КНТ, 2018. - 634 с.
7. Мальська М.П. Організація наукових досліджень : навчальний посібник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк ; Міністерство освіти і науки України, Львівський національний університет імені Івана Франка. - Київ : Центр учбової літератури, 2017. - 135 с.
8. Основи методології та організації наукових досліджень [Текст] : навчальний посібник для студентів, курсантів, аспірантів, ад'юнктів / Міністерство освіти і науки України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; за ред. А. Є. Конверський. - Київ: Центр учбової літератури, 2016. - 352 с.
9. Стеценко М.С. Основи науково-дослідної роботи: конкурентоспроможне подання результатів наукової та творчої діяльності [Текст] : навчально-практичний посібник / М. С. Стеценко, Ю. І. Палеха. - Київ : Ліра-К, 2018. - 208 с.

### **Додаткова**

10. Аналітична записка з роз'ясненнями щодо запобігання порушенням академічної доброчесності у закладах вищої освіти “До питання уникнення проблем і помилок у практиках забезпечення академічної доброчесності” – Режим доступу: [https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO\\_Jx6TRrkMai4m\\_Tg98nx/view](https://drive.google.com/file/d/1JD1QRB071BJO_Jx6TRrkMai4m_Tg98nx/view)
11. Антошкіна Л.І. Методологія економічних досліджень: [підручник] / Л.І. Антошкіна, Д.М. Стеченко. – К.: Знання, 2015. – 311с.
12. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація): навч. посіб. / за ред. А.А. Мазаракі. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. – 296 с.

13. Каламбет С.В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. – Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. – 191 с.

14. Комплексна експертиза дисертаційних робіт: економічні спеціальності / М.О. Кизим, В.С. Загорський, С.М. Шкарлет, О.М. Тищенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2012. – 120с.

15. Краус Н.М. Методологія та організація наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Полтава: Оріяна, 2012. – 183 с.

16. Мельник О.О. Методологія наукових досліджень з основами інтелектуальної власності». (Змістовий модуль 2 «Основи інтелектуальної власності»). Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів ступеня вищої освіти «Магістр» зі спеціальності 141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2020. – 28 с.

17. Мокін Б. І. Методологія та організація наукових досліджень: [навч. посіб.] / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 180 с. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 352 с.

18. Ушенко Н.В. Науково-дослідницький сектор закладів вищої освіти: проектний підхід інноваційного розвитку // Держава та регіони. – 2017. - №1 (94). – С. 86-91.

19. Ушенко Н.В. Неперервна освіта для інтелектуальної економіки: формальний та неформальний сегмент // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. - №1 (6). – С. 147-153.

20. Ушенко Н.В. Домінанти інтелектуального лідерства підприємств // Економіка і організація управління. – 2017. - №1 (25). – С.59-68.

21. Ушенко Н.В. Пріоритети гуманізації економічного розвитку /Економіка інтелектуального капіталу: сутність та особливості формування у будівництві [монографія]; за ред. В.М. Лич. – К.: КНУБА, 2017. – С.18-32.

22. Ушенко Н.В. Соціальна відповідальність держави // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. - №17. - С. 931-936.

23. Ushenko N. Education Process Digitalization and Its Impact on Human Capital of an Enterprise/ Kateryna Andriushchenko; Alina Khaletska; Natalya Ushenko; Hanna Zholnerchuk; Iryna Ivanets; Svilana Petrychuk; Sergey Uliganets // Journal of Management Information and Decision Sciences Volume 24, Issue 5, 2021. – P.1-9.

#### **Інформаційні джерела:**

24. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

25. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

26. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>

27. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

28. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control>.
29. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
30. Національна парламентська бібліотека України. URL: <http://nplu.org>.
31. Електронна бібліотека освітнього порталу. URL: <http://www.osvita.org.ua/library/>.
32. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/> (розділ «Наука»)
33. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/>
34. Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності». URL: <https://ukrpatent.org/uk>